

חזרה: זורה, בורר, מרקד סימן שי"ט

א] הקדמה.

- א. משנה (עג.): אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזורה, הבורר הטוחן והמרקד ...
 1. גמרא: היינו זורה היינו בורר היינו מרקד. אביי ורבא דאמרי תרוייהו: כל מילתא דהויא במשכן, אע"ג דאיכא דמייא לה חשיב לה.
 (א) רש"י (דף עג. במשנה): החילוק ביניהם באיכות הפועל: זורה ברוח, בורר ביד, ומרקד בנפה וכברה.
 (ב) רש"י (דף עה: ד"ה הרי): החילוק ביניהם באיכות הנפעל: זה בקשין, זה בצרורות, וזה בקמח.

- ב. מ"ב (הקדמה): אין חל איסור בורר מן התורה כ"א באחד מג' אופנים שאז דרך ברירה היא כן בחול.
 1. אפי' אם הוא בורר אוכל מן הפסולת ובידו אך שדעתו לאכול לאחר זמן חייב. [אביי, פשט בברייתא. עי' ט"ז א'].
 2. אם הוא בורר בכלי: שדרך לברור בה חייב, אפי' הוא בורר האוכל מן הפסולת ודעתו לאכול מיד. [ברייתא של רב אשי, לפי תוס'].
 3. אם בורר פסולת מן האוכל: אפי' בורר בידו ודעתו לאכול מיד ג"כ חייב שזהו דרך ברירה בחול לברור הפסולת מן האוכל. [חזקיה].
 (א) אינו מותר לברור כ"א יד ביד ואוכל תוך פסולת. שאז לאו דרך ברירה היא, אלא דרך אכילה היא.

ב] סעיף א' - לברור ביד: ולא לברור בכלי.

- א. מחבר: בורר אוכל מתוך פסולת או שהיו ב' מיני אוכלים ובורר מין ממין אחר, בנפה ובכברה חייב; בקנון ובתמחוי, פטור אבל אסור.
 1. מג"א (א'), מ"ב (א'): בנפה ובכברה חייב. שזהו דרך ברירתו ואפי' היה בדעתו לאכול לאלתר.
 ב. מ"ב (ב'): קנון ובתמחוי.
 1. קנון הוא כלי עץ שעושים כעין צנור רחב מצד אחד וקצר מצד אחד והבורר קטניות נותן אותם בצד הרחב ומנענע אותם והם מתגלגלים ויורדים דרך פיו הקצר והפסולת שאינם עגולים נשארים בכלי. המציין ברמ"א (ס"ז).
 2. ותמחוי היא קערה גדולה. המציין ברמ"א (ס"ז). ופטור אבל אסור דהוי בורר כלאחר יד, דעיקר ברירה אינו אלא בנפה וכברה.

ג. בה"ל (הבורר): פמ"ג כ' דבדיעבד אם בירר י"ל דאסור לאותה שבת דנהנה ממלאכת שבת.

1. אולם לפי מה שכתב הגר"א לעיל בס' שי"ח ס"א אין להחמיר בשאר מלאכות בשוגג לענין דיעבד וע"ש בבה"ל.
 ד. בה"ל (ובורר): לענין חיובא דנפה וכברה אין חילוק אם בירר אותו המין שרוצה לאכול והמין השני נשאר במקומו או להיפוך [וכן כשדעתו לאכול שניהם לאלתר. הפמ"ג מסתפק בזה, ולא נהירא. דמשמע מהרמב"ם דעיקר חיובא מחמת שבירר מין ממין. עי' לקמן].
 1. אבל להתירא: כשבירר בידו, אינו מותר רק כשבירר המין שרוצה לאכול ולא להיפוך כי זה המין חשוב כאוכל והשני חשוב כפסולת.
 ה. בה"ל (בקנון): בקנון ותמחוי וכו'. ואפי' בירר בהן רק חצי שיעור גרוגרת ג"כ אסור גזירה אטו חצי שיעור דנפה וכברה דיש בזה איסור תורה דקי"ל חצי שיעור אסור מן התורה. [פמ"ג].

ג] סעיף א' - ג' - לברור מיד: ולא לברור בשביל לאחר זמן.

- א. מחבר (סעי' א'): הבורר אוכל מתוך פסולת ... אם בירר בידו כדי לאכול לאלתר, מותר.
 1. ט"ז (א'): לאכול לאלתר כו'. לאו דוקא לאלתר אלא באותו סעודה. [כרמ"א, לקמן].
 2. מג"א (ב', ג', ד'), מ"ב (הקדמה, ג, ז', ח', ט', י"ב, י"ז, שעה"צ א', עי' בה"ל ד' מתוך, ד"ה חייב): מותר. היינו דוקא האוכל מן הפסולת, ולהיפך בכל גווני חייב, וכדלקמן בסעי' ד' וה'. [מ"מ].
 3. בה"ל (ד"ה כדי): כדי לאכול לאלתר. ואפי' בירר רק כדי להאכיל לבהמה ועופות לאלתר ג"כ שרי [פמ"ג].

ב. רמ"א: וכל מה שבורר לצורך אותה סעודה שמיסב בה מיד, מקרי לאלתר. ואפי' אחרים אוכלים עמו, שרי.

1. מ"ב (ד'): וכל מה שבורר וכו'. ר"ל אפי' יאריך זמן הסעודה כמה שעות מקרי לאלתר כיון שהברירה היא סמוך לסעודה.
 (א) בה"ל (ד"ה וכל): תוס' ירושלים שהוכיח מן הירושלמי דבעינן לאלתר ממש, ודלא כהרמ"א. מ"מ אין להחמיר בזה, שיש להם מקור מן הש"ס שלנו, כדאי בהגר"א.
 2. מ"ב (ה'): לצורך וכו'. ואם כונתו כדי שישתייר גם אחר סעודה או על סעודה אחרת חייב חטאת [טור]. אך אם ממילא נשתייר מברירתו עד לאחר הסעודה אין בכך כלום כיון שכבר בירר בהיתר.
 (א) שעה"צ (ה'): ואם בירר לאותה סעודה ואח"כ נמלך לעזבה לסעודה אחרת, אף דחיוב חטאת אין בזה, דקדמה מעשה למחשבה, מ"מ לא אריך למעבד הכי [פמ"ג], וצריך ראייה לדבריו, עיין בס' שט"ז ס"ו.
 3. מ"ב (ו'): ואפי' אחרים וכו'. ר"ל דאחד יכול לברור בעד כל בני הסעודה ואין בזה משום בורר דדרך אכילה היא ואפי' אינו אוכל בעצמו כלל עמהם ג"כ שרי והאי עמו שכתב רמ"א לאו דוקא הוא [ברכי יוסף].

ג. רמ"א: ולכן מותר לברור הירק שקורין שלאטי"ן מן העלין המעופשין שבו כל מה שצריך לאכול באותה סעודה.

1. מג"א (ג'), מ"ב (ז', י"א): דוקא באופן זה דהוי אוכל מן הפסולת, ולא להיפך.
 (א) אפי' אם העלין הללו ראויין לאכילה ע"י הדחק, אפ"ה יש איסור לבררם מדרבנן דמחזי כבורר פסולת מן האוכלין.

2. מ"ב (ח'): ה"ה שאר פירות, ויש בהם מתולעים ומעופשים. וכן כשנפלו לארץ ונתערבו בעפר וצרורות יזהר שלא יברור בידו רק מה שצריך לאותה סעודה שרוצה לאכול תיכף ולא יותר דאז חייב וגם יזהר שיברור דוקא האוכל מן הפסולת ולא להיפוך [פמ"ג וח"א].

3. בה"ל (ד"ה מן): מן העלין המעופשים. יש חילוק דאם הם עלין מופרדים יבור לו הטובים ויניח המעופשים. [מג"א (ג')]. אבל אם הם קלחים שהעלין שמבחוץ הם המעופשים אז יסיר מוצא המעופשות דהו"ל כמסיר הקליפה לאכול התוך [שירי ברכה, פמ"ג. דזהו לאו דרך ברירה, רק לתקן המאכל].

ד. מחבר (סעי' ב'): הבורר אוכל מתוך הפסולת, בידו, להניחו אפי' לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחייב.

1. מ"ב (ט'): אוכל מתוך הפסולת. דפסולת מתוך האוכל אפי' לאלתר חייב וכדלקמיה. ומש"כ בידו ה"ה בקנון ותמחוי.
 2. מ"ב (י'): נעשה וכו'. דרוב עניני ברירה הוא אלאחר זמן [דלאלתר דרך מאכל הוא לברור האוכל מן הפסולת בעת האכילה] ואז הדרך לברור בכל דבר אפי' בידו וכ"ש באיזה כלי אלא דאם הוא בורר בנפה וכברה או שהוא בורר הפסולת מן האוכל דמינכר מלתא דלשם ברירה הוא אפי' לאלתר חייב.
 3. מ"ב (י"א): יש לזהר במה שנוהגין העולם להכין הבצלים בחומץ לאיזה תיקון מאכל לסעודה ג' ובוררין העלין הטובים מן הכמושים והמתולעים שלא יעשו זה רק סמוך לסעודה וגם יזהר שלא יברור הכמושים מן הטובים דזה הוי פסולת מן האוכל.
- (א) של"ג כתב דנהג להכין זה מע"ש דקשה לזהר בעניני הברירה בזה והנה המחמיר תע"ב [א"ר]. מ"מ אין למחות ביד המקילין ומכניין בשבת דיכול לסמוך על הרמ"א בס"א.

ד] סעיף ג' - שני מיני אוכלין: לאלתר.

- א. מחבר (סעי' ג', רישא): היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים, בורר אחד מאחד ומניח (רמ"א: השני כדי) לאכול מיד.
1. מג"א (ד'), מ"ב (י"ב): ומניח השני. ר"ל אותו שרוצה לאכול עתה חשוב כאוכל והשני חשוב פסולת, וא"כ צריך לברור זה שרוצה לאכול מיד ולהניח השני בקערה. אבל איפכא לא דהוי פסולת מתוך אוכל דאסור לברור, אפי' כשרוצה לאכול המין השני לאלתר.
 - (א) בה"ל (ומניח): ודעת המחבר והרמב"ם, י"א דב' מיני אוכלים **אע"פ שלא אכל מה שבירר** אלא מה שהיה בורר בידו הניחו ואכל המין הנשאר שרי דלא אסרינן זה אלא בבורר פסולת גמור מתוך אוכל משא"כ הכא. למעשה, יש להחמיר שמקורו מהרא"ש, שנוגע בדאורייתא.
 2. בה"ל (שני): סעיף זה מיותר (עי' ס"א), ונקטיה משום סיפא ואם בירר והניח לאחר זמן (עי' ס"ב), דדין זה לא נזכר אלא באוכל ופסולת.

ב. מחבר (סעי' ג', סיפא): ואם בירר והניח לאחר זמן אפי' לבו ביום, כגון שבירר שחרית לאכול בין הערבים, חייב.

1. מג"א (ו'): היינו מסעודה לסעודה. וכן פשוט המחבר (כדאי בפמ"ג).
2. אבל המ"ב (ט"ז, בה"ל שבירר): אם היה זמן מופלג מסעודת בין הערבים חייב. [תו"ש, מעשה רוקח]. ויש לזהר, שנוגע בדאורייתא.

ג. בה"ל (היו): מיון - שני מיני אוכלים אלאחר זמן (sorting or selecting).

1. פמ"ג מסתפק. אמנם נראה מהרמב"ם דס"ל דהברירה מה שבורר מין אחד מחבירו ועי"ז הוא כל מין בפ"ע **זהו עצם המלאכה** אלא דאם דעתו לאכול תיכף והוא בידו הוי דרך מאכל וא"כ ק"ו הדבר ומה היכא שהניח מין אחד על מקומו שייך שם ברירה וכ"ש בזה שלקח כל מין ומין ובידרו לעצמו דחייב.

ד. בה"ל (לאכול): למה בורר וזורה [ומרקד] חיוב, כשבורר פסולת מתוך אוכל, והא הוא מלאכה שאין צריכה לגופו, כמו מוציא המת.

1. ישועות יעקב: י"ל **שהמלאכה הוי תיקון האוכל**, ולפ"ז דוקא פסולת מתוך אוכל.
- (א) וקשה: לדידן דפסקינן דמלאכה שאצ"ל פטור, וגם מקורו מהרא"ש שפסק משאצ"ל פטור [דלא כהרמב"ם].
2. י"ל שהמלאכה הוי למתיפה כל מין.

ה. סילק: אינו מעשה בורר - כשמונח בקערה מין אחד על מין שלמטה ממנו, ומסלק להמין שלמעלה כדי להגיע למין שלמטה ממנו.

1. טעם א', שאינן מעורבים: לא שייך שם בורר במה שמסלק מין אחד מחבירו.
- (א) ואפי' אם תרצה לדחוק ולומר דבמה שאינו מסודר כל מין בפ"ע הוא בכלל מעורבין ושייך בזה שם ברירה.
2. טעם ב', הוי כמתעסק: שאינו חושב אודותו כלל, רק שרוצה להסירו כדי להגיע למין שלמטה ממנו. [ראוי מהרמב"ם בצידת נחש].
- (א) וכ"ת [שחולקים על הרמב"ם] דהיא מלאכה שאצ"ל כיון שאינו מתיפה המין שלמטה עי"ז ואינו רוצה ג"כ בברירת המין שלמעלה.
3. טעם ג', דכל מין ניכר: אין להחמיר, דהתה"ד גופא מצדד להקל אפי' כשנתערבו יחד היטב, והחמיר בזה לבסוף רק מטעם חשש חיוב.
4. מ"ב (סוף סקט"ו "אפשר", בה"ל ד"ה לאכול), לדינו: בעניננו דלית בזה חיובא בכל גווני, נראה דאין להחמיר בדבר.

ה] סעיף ג' - תערובות.

א. רמ"א: תרומת הדשן.

1. ב' מיני דגים מיקרי ב' מיני: אסור לברור א' מחבירו אלא בידו לאכלן מיד, **אע"פ שהחתיכות גדולות וכל אחת נכרת בפני עצמה**.
- (א) מ"ב (י"ג): לאכלן מיד. ר"ל שיברור אותו שרוצה לאכול מיד ולא יברור אותו שרוצה להניח לסעודה האחרת.
- (ב) מ"ב (י"ד): וכל אחת וכו'. ר"ל דמ"מ שייך בזה ברירה **כיון שאין מסודרות** כל מין בפני עצמו אלא מעורבין ביחד.
2. אבל **כל שהוא מין א'**, אע"פ שבורר חתיכות גדולות מתוך קטנות, לא מיקרי ברירה.
- (א) י"א להחמיר [ט"ז (ב')]. אבל הפוסקים [מג"א (ה', ט"ז), מ"ב (ט"ו, שעה"צ ט'), תוס' שבת, בית מאיר, חמד משה], כ' להקל.
- (ב) מג"א (ה', עי' א"א סוף סקי"ט): ואע"פ שמחבץ ומשמר חייב משום בורר, **התם בדברים לחים** [מ"מ].

3. ואפי' היו ב' מינים, ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להיפך, שרי הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חבירו.

ב. מ"ב (ט"ו): הגדר של מין אחד.

1. אם קצת מהם אינם טובים כ"כ [מג"א (ה')] כמו חתיכות האחרים: כגון שנקדחו מכה הבישול איזה חתיכות דגים ורוצה לברור אותן שלא נקדחו, או שאיזה חתיכות דגים היו מדג חי ואיזה מדג מת ורוצה לברור אלו מאלו בכל זה אפי' במין אחד שייך ברירה.
2. תפוחים חמוצים ומתוקים: מסתפק הפמ"ג אי מקרי מין אחד. ואם מחמת חמיצותו אין ראוי לאכול הוה בודאי דומה לפסולת, ויש בזה משום איסור ברירה. ואפי' נאכלים ע"י הדחק, יש בזה איסור מדרבנן ודמי לעלין מעופשין.
3. בשר צלי ומבושל מקרי ב' מינים לענין זה וכ"ש בשר של מיני עופות מחולקין.

ג. מ"ב (ט"ו): בכל דבר כשהם שני מינים כגון כלים ובגדים שייך ברירה. [ט"ז (י"ב)].

ו] סעיף ד' - בורר פסולת מתוך אוכל.

א. מחבר: הבורר פסולת מתוך אוכל, אפי' בידו אחת, חייב.

1. מ"ב (י"ז): סתם ברירה לא מקרי שום שינוי ע"י מה שבירר בידו אחת. ויש דלא גרסי תיבת 'אחת', ורבותא דאפי' בידו חייב.
2. בה"ל (ד"ה מתוך): יש חולקים, אבל בעיקר הראשונים [ר"ח, רמב"ן, ר"ן, סמ"ג, סמ"ק, ריטב"א, מאירי, עי' רא"ש] פסק להחמיר. אבל יש לצרף המקלים, דלאלתר מותר אף פסולת מתוך אוכל.

ב. בה"ל (הבורר): בשעת אכילה ממש, בורר פסולת מתוך האוכל.

1. ברכי יוסף: שמהרי"א מיקל, ומהריט"ז אוסר. מסתימת הפוסקים שלא חילקו בזה משמע דפסולת מתוך אוכל אפי' באופן זה חייב.
2. ונראה מהרמב"ן (דף עד.), להקל. והרא"ש [שהועתק המחבר סט"ז] להחמיר.
3. בה"ל (ד"ה מתוך): אפשר שלא נוכל למחות בידם.

ג. סיכום: להוציא פסולת מתוך האוכל - לפי הבה"ל.

1. סמוך לסעודה - מחמיר, אבל יכול לצרף המיקלים.
2. בשעת אכילה ממש - אפשר שלא נוכל למחות בידם.
3. מאכל בפיו - מיקל, שיכול להוציא את הפסולת מידו.

ד. בה"ל (מתוך): מחובר ביחד, הפסולת עם האוכל - לקרוע הדג מגבו ולהסיר השדרה שבאמצע.

1. מאמר מרדכי: יש לזהר שלא לקרוע הדג מגבו ולהסיר השדרה שבאמצע, דהו"ל בורר פסולת מתוך אוכל דחייב אפי' בלאלתר.
 - (א) שלא להשליך עצמות הבשר לחוץ אלא בדרך אכילה, דהיינו עצם שיש עליו קצת בשר יאחז בו לאכול ממנו ולהשליכו אח"כ מידו.
 - (ב) ואותו שאין עליו בשר אל יגע בו אלא יאכל הבשר והעצמות ישארו בקערה ואח"כ ישליכם אם ירצה.
2. אין העולם נזהרין כלל לדקדק בזה: בעת האכילה גופא, אפשר שלא נוכל למחות בידם דיש להם על מי לסמוך וכנ"ל.
 - (א) אבל קודם האכילה, נכשלין באיסור חיוב חטאת. ואמרת' לחפש עליהם זכות.
3. י"ל ע"פ היש"ש: תיקון אוכל בעלמא הוא ואין שם מלאכה עליו אפי' כשקולף וחולץ העצמות מעל הבשר ובלבד שיהיה לאלתר.
 - (א) בעת האכילה גופא: המקיל וקולף העצמות מן הבשר בודאי לא נוכל למחות בידו.
 - (ב) לתקן סמוך לאכלתו: יש לצרף לזה איזה מן הראשונים שסוברין דלאלתר מותר אף פסולת מתוך אוכל, ולכן לא נוכל למחות.
 - (ג) לתקן דבר זה אלאחר זמן: כמו שנוהגין בסעודות גדולות יש לזהר מאד וכמו שהבאנו לעיל בשם המאמר מרדכי.
4. עוד ציורים להקל.
 - (א) אם העצמות רכיכי וראויים ג"כ לאכילה דמצוי הוא דאף לאחר שמפרידם חוזר ואוכלם דבודאי אין שם פסולת עליהו כלל.
 - (ב) א"נ לדקדק בזה שימצוץ בפיו מעט כל עצם קודם שמשליכו לחוץ, דשוב אין שם פסולת עליו כנ"ל.

ה. סיכום: להוציא פסולת מתוך האוכל, כשהם מחובר ביחד - לפי המ"ב.

1. לאחר זמן - מחמיר.
2. סמוך לאכילתו - לא נוכל למחות.
3. בשעת אכילה ממש - בודאי לא נוכל למחות.

ו. בה"ל (ד"ה חייב): נוהגין שמכינין מאכל בש"ק בשחרית [הנעשה מרגלי בהמה] להניחו לסעודה ג', שנכשלים בכמה איסורים עי"ז.

1. שדרכן לקלוף שומים ובצלים ולחתכן דק דק ולהניח בתוכן ויש בזה ב' איסורים:
 - (א) אחד על הקילוף, דהוא אלאחר זמן חייב משום בורר.
 - (ב) אחד על החיתוך שמחתכו דק דק דיש בזה משום טוחן [שכ"א סי"ב]. [אפי' בלאלתר צריכין לזהר שלא יחתכו הבצלים דק דק].
2. אם הרוטב חם שהיד סולדת בו: בשעה שנותן הבצלים והשומים לתוכן (וגם מערבין בתוכו חמץ ופירורי פת יבש). יש בזה גם משום מבשל אם הוא בכלי ראשון ואפי' אם הוא בכלי שני יש מחמירין בזה, ובפרט אם היד נכזית בו דבודאי יש לזהר בזה מאד.
3. שבוררין העצמות מן הבשר ומשליכין אותן לחוץ ויש לדון בזה משום בורר לכו"ע כיון דהוא אלאחר זמן.
 - (א) אם לא שימצוץ כל עצם קצת בפה קודם שיזרקנו ואז אין שם בורר עליו.
 - (ב) אולי י"ל דעצם שיש בו מוח נחשב כמין א' עם הבשר. אבל לא מסתברא, דלא עדיף מבשר צלי ומבושל דכתבנו דמקרי ב' מינים.

ז. פסולת מרובה על האוכל.

1. ראשונים: ב"י.
(א) י"א שבורר הפסולת. עי' תוס'.
- (ב) י"א שבורר האוכל: ויש לחלק בין שבת ליו"ט. רמב"ם. [ופוסקים].
- (ג) י"א שלא לברור: מצד מוקצה. רש"י, טור (הו"ד בט"ז ג').
2. רמ"א: ואפי' האוכל מרובה ויש יותר טורח בברירת האוכל, אפ"ה לא יברר הפסולת אפי' כדי לאכול לאלתר.
- (א) בה"ל (ס"א ד"ה הבורר): מדלא העתיק המחבר שיטת התוספות, משמע דלא סבירא ליה כן, וכן משמע בסעי' ד' בהג"ה.
3. מג"א (ז'), מ"ב (י"ח): ויש יותר וכו'. ר"ל דביו"ט בכה"ג צריך לברור הפסולת קמ"ל דשאני התם דמשום שמחת יו"ט הוא כדי למעט בטרחה אבל הכא דרך ברירה הוא.

ז' סעיף ה' - הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהם.

- א. מחבר: חייב מפני שהפסולת שלהם ממתקת אותם כשישלקו אותו עמהם ונמצא כבורר פסולת מתוך אוכל, וחייב.
1. מ"ב (י"ט): ומבלעדי זה התורמוס מר מאד וחשיב כפסולת והפסולת אינו מר כל כך, ע"כ חשיב התורמוס כפסולת מתוך אוכל.

ח' סעיף ו' - מפרק: דש.

א. חילוקים בין דש לבורר.

1. דש הוא בדבר שצריך פירוק, וברירה היא בדבר שא"צ פירוק שאינו רק מעורב בלבד.
- (א) שעה"צ (ט"ו): ודש ומולל אין בו משום בורר, שעדיין יש לו פסולת.
2. לאלתר: מצד מלאכת דש, אין היתר של לאלתר. משא"כ מלאכת בורר [מיקל]. שעה"צ (ט"ו).
3. אינו גדולי קרקע: מצד מלאכת דש, אין דishes אלא בגדולי קרקע [בה"ל (י"ז ד"ה מפזר)]. משא"כ מלאכת בורר [מחמיר]. מ"ב (ט"ו).
4. שני מיני אוכלים: מצד מלאכת דש, אין איסור [מג"א (ח)], מ"ב (כ"א)]. משא"כ מלאכת בורר [מחמיר]. מחבר (ג').

ב. מוללילן מלילות (crushing the ears of grain): ראשונים.

1. מיקל: יכול למולל מלילות בשבת ע"י שינוי. [רי"ף, רמב"ם, רא"ש, טור]. וכן דעת המחבר.
- (א) בה"ל (בשינוי): וכן דעת הרמ"א, וכ"כ הא"ר בשם המהרש"ל ונ"צ דהעיקר כדעה הראשונה.
2. מחמיר: שאסור למולל מלילות בשבת אפי' ע"י שינוי, רק שיכול לרכך המלילות בשבת. [בעל המאור, מרדכי].

ג. מחבר: אין מוללילן מלילות, אלא מולל בשינוי מעט בראשי אצבעותיו.

1. רמ"א: ואע"פ שמפרק האוכל מתוך השבלים, הואיל ואינו מפרק רק כלאחר יד כדי לאכול, שרי.
2. מ"ב (כ'): אין מוללילן וכו'. מלילה הוא שמולל השבלים כדי לפרק הדגן מתוכו ואסור מפני שנראה כדש.
- (א) שעה"צ (י"א): רש"י סבירא לה דהוא רק מדרבנן. אבל ר"ת והערוב משמע דסבירא להו דהוא מדאורייתא.
3. מ"ב (כ"א): בשינוי מעט וכו'. מולל בראשי אצבעותיו, וזהו השינוי שאינו מולל בידו. ודקאמר מעט, היינו שלא ימולל בהם רק מעט.

ד. בשרביטין של קטניות.

1. מ"ב (כ"א, בה"ל בשינוי): שאין להוציא מהן הקטניות רק מעט וע"י שינוי. ט"ז (ד'), ולדעה שניה יש להחמיר.
2. וצ"ע דכל העולם נוהגין היתר וצ"ל כיון שעודן לחין ואף השרביט אוכלין אותו לא הוי מפרק רק כמפריד אוכל מאוכל. מג"א (ח').
3. אבל יבשין או שאר מיני קטניות שאין השרביטין ראויין לאכילה אסור לכו"ע בלי שנוי אף שדעתו לאכול מיד.
4. ט"ז (ד'): ואפי' אם כבר נתקו מע"ש אין ליקח הקטניות מן הקליפות אלא מה שרוצה לאכול מיד.
- (א) עי' בה"ל (בשינוי): ר"ל ג"כ ע"י שינוי. ומסתימת הגמרא הנ"ל משמע דאין לחלק בין נתקו ללא נתקו. ועי' בפמ"ג.

ה. רמ"א: יש מחמירין, לכן אסור לפרק אגוזים לזוים ואגוזים גדולים מקליפתן הירוקה. וטוב להחמיר, מאחר דיכול לאכלן בלא פירוק.

1. מ"ב (כ"ב): ויש מחמירין. דס"ל דדוקא לרכך השבלים מותר ע"י שינוי אבל לפרק הדגן מתוך השבלים אף ע"י שינוי אסור אף שדעתו לאכול לאלתר מפני שנראה כדש. אבל כשנתפרק הדגן מן השבלים מע"ש מותר לקלפו [אפי' הרבה] לכו"ע, דאין זה בכלל מפרק. וכ"ז כשדעתו לאכול לאלתר כדאיתא סוף סימן שכ"א. מג"א (ח').
- (א) ולרכך תפוח קשה אפשר דמותר אפי' בלי שינוי. [פמ"ג].
2. מ"ב (כ"ג): ולכן אסור וכו'. היינו אפי' ע"י שינוי דבלי שינוי לכו"ע אסור.
3. מ"ב (כ"ד): קליפתן הירוקה. דזה דמי כמתוך השבלין.
- (א) אבל לכו"ע מותר לשבר הקליפה הקשה ולקלוף גם הקליפה הדקה שעל האגוז גופא וכדלקמן בסוף סי' שכ"א.
- (ב) לזוים ובטנים שנשתברו ועדיין הם בקליפתן: יכול לברור הפסולת [ונראה שהפמ"ג סותר עצמו], ע"פ היש"ש [עי' לעיל].

ט' סעיף ז' - מלילות.

- א. מחבר: היו לו מלילות מע"ש, לא ינפה בקנון ותמחוי, (פי' קערה גדולה) ולא בשתי ידיו, אלא מנפה בידו אחת בכל כחו.
1. מ"ב (כ"ה): מלילות מע"ש. ה"ה דאפי' אם מלל מעט בשבת. והאי דנקט מע"ש לאשמעין דאפי' היו לו הרבה מלילות ג"כ מותר לנפח בידו אחת [רמב"ן].

2. מ"ב (כ"ו): בקנון ותמחוי. גזירה משום נפה וכברה דיש בזה חיוב חטאת.

3. מ"ב (כ"ז): ולא בשתי ידיו. דהיינו לדבק ב' ידיו כאחת וליקח בשניהם ולנפה, וה"ה דמיד ליד חברתה אין נכון להרמב"ם. עי' שעה"צ.

י' סעיף ח' - כרשינין: ג' דינים.

א. מחבר: אין שורין [שולין: ט"ז (ה')] את הכרשינין, דהיינו שמציף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת.

1. מג"א (ט'), מ"ב (כ"ח): ה"ה כשפסולת ואוכל מעורבין **אסור ליתנם במים** כדי שיפול הפסולת למטה כעפר או שיציף למעלה כתבן.

2. מ"ב (כ"ט): הכרשינין. הוא מאכל בהמה וה"ה תפוחי אדמה וכל כה"ג לא יתן עליהם מים כדי להסיר האבק והעפר מעליהם.

3. שעה"צ (כ"א): הרמב"ם מפרש המשנה בענין אחר, דהיינו שע"י השריה הוא משוה אוכלא או מטרח באוכלא. (ולא מצד בורר).

ב. מחבר: ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסולת דהוה ליה כבורר. (שורין, ושפין).

1. בה"ל (דהו"ל): לשון רש"י, דהו"ל בורר. ופמ"ג מסתפק אם יש חיוב חטאת, ולענ"ד שהוא שמלאכה דאורייתא. (פוסקים חולקים).

ג. מחבר: אבל נותנן בכברה אע"פ שנופל הפסולת דרך נקבי הכברה.

1. מ"ב (ל'): אע"פ שנופל וכו'. כיון שאינו מתכוין לכך.

2. בה"ל (אף): אע"פ שנופל וכו'. הוא לשון הר"ן. ולשון רש"י בזה אע"פ **דלפעמים** נופל וכו', משמע דס"ל דאל"ה אסור משום פס"ר.

יא' סעיף ט' - משמרת.

א. גמרא (דף קלח.): שימר חייב חטאת ... משום מאי מתרינן ביה. רבה אמר: **משום בורר**. רבי זירא אמר: **משום מרקד**.

1. בה"ל (משמרת): יש מפרש **גם** משום בורר (רש"י). וי"א רק משום בורר (תוס'), וכן דעת הרמב"ם (דלא כהב"י), וכן אי' בירושלמי.

ב. מחבר: משמרת, אפי' תלויה מערב שבת, **אסור ליתן** בה שמרים.

1. מ"ב (ל"א): משמרת. כלי שמסננין בה השמרים והיין יורד זך וצלול.

2. מ"ב (ל"ב): אסור ליתן וכו'. וחייב חטאת נמי יש בזה משום בורר שנברר האוכל מהפסולת עי"ז, או משום מרקד. [עי' בה"ל].

3. בה"ל (ד"ה אפי'): אפי' תלויה. היינו מה שמתוחה ע"פ חלל איזה כלי שמסתנן בה דלתותיה בשבת בודאי אסור וכדלעיל בסי' שט"ו.

4. בה"ל (ד"ה ליתן): ליתן בה שמרים. בשבת אבל מותר לתת מע"ש לתוך המשמרת והיין זב ממנו בשבת [אור זרוע].

ג. מחבר: אבל אם נתן בה שמרים מערב שבת, **מותר ליתן עליהם מים** כדי שיחזרו צלולים לזוב.

1. מ"ב (ל"ג): צלולים. ר"ל שיהיו השמרים צלולים והמים יזובו מהם עם מקצת מן היין שנשאר בלוע בו.

א) **והטעם**: שאין בנתינת מים משום בורר שהמים שהוא נותן צלולים הם ואין בהם דבר שצריך לברר מהם.

ב) מותר ליתן בשבת מים ע"ג שמרים שנשארו בחבית וקולטין המים טעם היין ומוציאין אותן בשבת ושותין אותו [אחרונים].

יב' סעיף י' - סינון משקה: יש ג' דרגות - צלול, עכור קצת, עכור לגמרי.

א. צלול.

1. מ"ב (ל"ד): מקרי כל שראוי לשתות כך בלי סינון לרוב בני אדם [ר"ן, ט"ז (ו')]. ויש מחמירין דדוקא כשכולם יכולים לשתות כך ואין

מסננן אלא כדי שיהיו צלולים ביותר. [ב"ח]. והמ"ב (ל"ה), סתום לקולא.

2. ט"ז (ט'): שיטת הרמב"ם, יש ב' דרגות של צלול. צלול ביותר, שמותר אפי' ע"י משמרת. וצלול, שרק ע"י סודר וכדו'. (דלא כהב"י).

ב. מחבר: יין או מים שהם צלולים, מותר לסנן במשמרת.

1. רמ"א: אע"פ שיש בו קסמין דקין, הואיל וראוין לשתות בלאו הכי (סמ"ג).

2. מ"ב (ל"ד): מותר. כיון דבלאו הסינון ג"כ הם צלולים וראוים לשתות לכן אין בזה משום בורר.

א) וכן משקה שקדים הכתושין מע"ש מותר לסנן בשבת הואיל דיכולים לשתותו כך בלי סינון [מג"א (י"ב)].

3. מ"ב (ל"ה): קסמין דקין. איתא בסמ"ג **קצת** קסמין והכונה דאלו היו הרבה אין ראוי לשתות כך לרוב בני אדם בלי סינון וה"ה אם יש

בהיין **קצת קמחין** [מג"א (י')], עי' בה"ל (ד"ה קיסמין), שראויין לשתות כך לרוב בני אדם ג"כ שרי לסנן אפי' במשמרת.

ג. בה"ל (ד"ה הואיל): **מי שהוא איסטניס** וא"א למישתי הכי היכא שיש בו קסמין וכדו' אפשר אף דרובא דאינשי לא קפדי כלל לא אמרינן

בטלה דעתו ולדידיה אסור דהוה בורר [פמ"ג].

ד. מחבר: אבל **בסודר**, מים **אסור** משום ליבון, ויין ושאר משקין, מותר. ואם הם עכורים, בין מים בין יין, אסור לסננם.

1. ט"ז (ח'), מג"א (י"ב), מ"ב (מ'): אסור לסננם. משום בורר בין במשמרת ובין בסודרים **ומיירי בעכורים** לגמרי דלא משתתי הכי כלל

דאלו בעכור קצת ואפשר דמשתתי הכי אך רובא דאינשי קפדי שלא לשתותו בלי סינון [ב"י בשם הר"ן] אין איסור רק במשמרת, אבל

בסודרין **דאין דרך לסנן בו** מותר לסנן יין ושאר משקים.

ה. מחבר: ולהרמב"ם, במשמרת אסור ואפי' מים ויין צלולים; ואפי' בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל לא בעכורים.

1. מ"ב (מ"א): ולהרמב"ם במשמרת וכו'. וטעמו נראה משום שלא יעשה **כדרך שהוא עושה בחול**. ולדינא הלכה כדעה א' [א"ז].

2. מ"ב (מ"ב): לא בעכורים. היינו אף בעכורים קצת [מג"א (י"ב)] דאלו בעכורים לגמרי הלא אף לדעה הראשונה אסור.

(א) ובזה טוב לחוש לדברי הרמב"ם.

ו. **סיכום** - יש ד' דרגות: צלול ביותר, צלול, עכור קצת, עכור לגמרי. [במקום שלא יהיה בעי של מלבן].

1. שיטת ה"ר"ן: שיטה ראשונה במחבר.

(א) צלול, וצלול ביותר: מותר לסנן במשמרת.

(ב) עכור קצת: מותר ע"י סודר או כפיפה מצרית.

(ג) עכור לגמרי: אסור [אא"כ בשעת שתיה, מחבר (סעי' ט"ז)].

2. שיטת הרמב"ם: שיטה שניה במחבר.

(א) צלול ביותר: לפי הט"ז, יש להקל במשמרת. [ל"מ בשאר פוסקים].

(ב) צלול: מותר רק ע"י סודר או כפיפה מצרית.

(ג) עכור קצת: אסור [אא"כ בשעת שתיה, מחבר (סעי' ט"ז)].

(ד) עכור לגמרי: כנ"ל.

3. שיטת המ"ב.

(א) צלול, וצלול ביותר: מותר לסנן במשמרת.

(ב) עכור קצת: טוב לחוש לחומרא [אא"כ בשעת שתיה, מחבר (סעי' ט"ז)].

(ג) עכור לגמרי: אסור [אא"כ בשעת שתיה, מחבר (סעי' ט"ז)].

ז. מחבר: ויין מגתו, כל זמן שהוא תוסס (פי' שנראה כרותח), טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודר.

1. מ"ב (מ"ג): ויין מגתו וכו'. פי' שאז כל היינות עכורים ושותין אותן בשמריהן ואין כאן תיקון דבלא"ה משתתי וע"כ אפי' כשהוא טורפה ונעשה עכור כצלול דמי.

(א) בה"ל (ויין): זה פירש"י. והרמב"ם מפרש טעם דבית הגתות הוא מפני שאז עדיין לא נפרשו השמרים מן היין יפה יפה וכל היין גוף אחד הוא ע"כ לא שייך שם ברייה אפי' אם יסננו וע"כ התירו בסודר.

2. מ"ב (מ"ד): לתוך הסודר. זהו לדעת הרמב"ם ולדעה הראשונה אפי' במשמרת שרי.

3. בה"ל (ויין): ט"ז (י'), דה"ה חומץ אף שהוא עב ועכור דרך בני אדם לשותותו בלי סינון וע"כ דינו כיין מגתו ומותר לסננו אבל אם הוא עב הרבה שאין ראוי לשותותו כלל אסור לסננו אפי' בסודר משום בורר. וזהו בסתם חומץ אבל חומץ שהתליע [וניכרים בו התולעים נגד השמש] אסור לסננו אפי' בחול [כ"כ בחכ"א].

יג] מלבן: יש ב' חששות (1) שרייתו זהו כיבוסו. (2) שמא יסחוט.

א. מחבר: אבל בסודר, מים אסור **משום ליבון**. מפרש המ"ב (ל"ז).

1. דשרייתו זהו כיבוסו. [כ"כ הב"י בביאור דברי הטור].

2. מג"א (י"א): כשאין עליו לכלוך לא הוי כיבוס, ויש חשש דיכול לבוא לידי ליבון דהיינו ע"י סחיטה. גר"א.

(א) ולמ"ד דאפי' אין בו לכלוך אמרי שרייתו זהו כיבוסו דוקא ביין מותר לסנן. והבה"ל (משום) חולק, ע"ש.

ב. קשה: מה בין סודר למשמרת.

1. טור: משמרת עשויה לכך, ואין חושש לליבון.

(א) מג"א (י"א): שיכול לבוא לידי ליבון ע"י סחיטה, משא"כ במשמרת שעשויה לכך לא יבוא לסחוט.

(1) מ"ב (ל"ו, ל"ז): וה"ה בסודר, אם היה עומד מוכן לכך.

2. בה"ל (ואפי'): דעת הרבה פוסקים וכמעט כולם דביין אפי' בסודרין שאינן מיוחדין לא חיישינן שמא יסחוט.

ג. מחבר: בסודר, ויין ושאר משקין מותר.

1. ט"ז (ז'): ויין ושאר משקין. ק"ל, הר"ן הביא ב"י סי' ש"כ **דיין מלבן** ומביא ראיה מהגמ' וצ"ע. ועמ"ש ססי' ש"כ.

(א) מ"ב (ל"ח): ויין. הט"ז לקמן משמע דסובר דדוקא ביין אדום אבל ביין לבן אסור לסנן כמו מים. אבל הא"ר חולק עליו.

2. מ"ב (ל"ט): מותר. **דלא שייך בהו שמא יסחוט** שאין הבגד מתכבס ומתלבן על ידם. ואפי' את"ל דגם על ידם מתלבן קצת מ"מ לא חיישינן לסחיטה דאינו חושש לסחוט דאינו יכול לנקותו מריחו וחזותו ולצורך משקה הבלוע בו ג"כ אין דרך לסחוט.

יד] סעיף י"א.

א. מחבר: כשמסננין היין בסודר צריך לזהר **שלא יעשה גומא** (בסודר) לקבל היין, משום שינוי.

1. מ"ב (מ"ה): בסודר. ר"ל משקה עכור קצת אבל כשמסננין בו יין צלול דמותר לסנן במשמרת אף בסודר אין צריך שום שינוי.

2. מ"ב (מ"ו): משום שינוי. שלא יעשה כעובדין דחול.

טו] סעיף י"ב - כפיפה מצרית.

א. שבת (דף קלט:): אמר רב חייא בר אשי אמר רב: ובלבד שלא יגביה מקרקעיתו של כלי טפח.

1. בה"ל (הכפיפה): י"א משום אהל [רש"י, ר"ח, רמב"ם, טור, מאירי], וקשה מאד לדחות טעם זה. וי"א משום שינוי [ר' יונה, מחבר].

ב. מחבר: כל מקום שמותר לסנן יין בסודר, מותר לסננו בכפיפה מצרית, וזהו שלא יגביה הכפיפה משולי הכלי טפח, **משום שינוי**.

1. מ"ב (מ"ז): כל מקום וכו'. בא לרבות לדעה הראשונה דאפי' יין שהוא עכור קצת דאסור לסננו במשמרת וכו"ל אפ"ה מותר לסננו בכפיפה מצרית שאינה עשויה לשמר בה בימות החול וכן מים בין צלולים בין עכורים במקצת מותר לסנן על ידה.
2. מג"א (י"ג), מ"ב (מ"ח): בכפיפה מצרית. ואותו כלי העשוי כנפה שמסננין בה דינו כמשמרת הואיל ומיוחד לכך ואין לסנן בה אלא יין צלול ומים צלולים וכו"ל בריש סעי' י'.

ג. נ"מ בין הטעמים.

1. בה"ל (ויזהר): משום שינוי, אפי' אם הגביה מע"ש ג"כ אסור לשמר. אבל משום אהל, אם התקין זה מע"ש מותר לשמר בשבת.
2. בה"ל (הכפיפה): לענין סודר. האם בעינן שיהיה פחות מטפח משולי הכלי שתחתיה.
(א) מג"א (י"ג): ובסודר די שזיהר בו שלא יעשה בו גומא קודם הסינון [ר"ן], אבל משום אהל ליכא כיון שאינו רחב הרבה.
(ב) ט"ז (י"א): מצד חשש אהל, יש להחמיר.
3. מ"ב (מ"ט): משום שינוי. שלא יהיה כעובדין דחול ולפ"ז מים ויין צלולים דגם במשמרת מותר, וממילא מותר להגביה הכפיפה טפח ויותר. ועי' בה"ל שהרבה סוברין דהטעם הוא משום חשש אהל דשיעורו בטפח, ולפ"ז גם כשמסננין יין ומים צלולים דינא הכי.
- ד. ט"ז (י"א), מ"ב (מ"ט): וענין עשיית אהל לא שייך בזה אלא כשמכסה בהכפיפה כל חלל הכלי שתחתיה אבל אם אוחזה בידו אחת על הכלי שלא ע"פ כולה ושופך בידו השניה מותר אפי' ביותר מטפח. וגם לטעם השו"ע דס"ל משום שינוי אפשר דגם זה שינוי מקרי ובפרט אם היה צלול דאין צריך זה השינוי כלל לטעם הראשון.

טז] סעיף י"ג.

- א. מחבר: כלי שמעריין (פי' שמריקין) בו יין מהחבית, לא יתן בפיו קשין וקסמין בחזקה, שאין לך מסננת גדולה מזה.
1. מ"ב (נ'): לא יתן וכו'. ר"ל אפי' מע"ש כדי לסנן דרך בו בשבת ומיירי השו"ע ביין עכור קצת דאם הוא יין צלול ומסננו רק מפני קסמין דקין שבו אף במשמרת ממש מותר וכו"ל בסעי' י'. מג"א (י"ד) בשם השל"ג.
2. מ"ב (נ"ב): בגמ' איתא דמחזי כמשמרת ופי' הר"ן דלאו משמרת ממש היא שהרי עוברין בה שמרים אלא כיון דאיתא קסמין וטינופת דלא עברי בהו דמי למשמרת עכ"ל. מג"א (י"ד). ומש"כ השו"ע שאין לך היינו לענין דמעכב היטב עכ"פ הקסמין והטינופות מלעבור.
- ב. מ"ב (נ"א): בחזקה. דדרך הוא לתחוב פיו בחזק כדי שיעכבו הקסמין והטינופות מלעבור וע"כ הוא כעין משמרת.
1. בה"ל: בחזקה. מדברי הראב"ד המובא בר"ן משמע דאם אינו מהדק בחזק ויוכלו קצת קסמין וקשין לעבור דרך שם לא אסרו בזה דלא מיחזי כמשמרת ולכן קאמר הגמרא לא נהדק איניש וכו' ובטור סתם הדברים ולא הזכיר דדוקא בחזק.

יז] סעיף י"ד - לערות בנחת מכלי לחבירו.

- א. גמרא (קלט): דבי רב פפא שאפו שיכרא ממנא למנא. א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא: האיכא ניצוצות. ניצוצות לבי רב פפא לא חשיבי.
ב. מחבר: מותר לערות בנחת מכלי לחבירו ובלבד שיזהר שכשיפסוק הקילוח ומתחילים לירד נצוצות קטנות הנישופות באחרונה מתוך הפסולת, יפסיק ויניחם עם השמרים; שאם לא יעשה כן, הני ניצוצות מוכחי שהוא בורר.
1. מ"ב (נ"ג): ניצוצות. ר"ל טיפות קטנות המטפטפות כשנפסק הקילוח:
- ג. מ"ב (נ"ד): מוכחי וכו'. ר"ל דמוכח שהוא בורר מתוך הפסולת שבשולי הכלי אבל תחלת שפייתן כשעדיין אין הפסולת ניכר לאו בורר הוא. [ר"ן, מג"א (ט"ו)]. ולפ"ז אסור לערות שומן מהמאכל, אמנם זה שלא לפי המסקנתו של המג"א. עי' לקמן.
- ד. למה אסור: בזמן מתחילים לירד נצוצות קטנות הנישופות באחרונה מתוך הפסולת.
1. י"א משום בורר בכלי [חיי אדם: הו"ד בשעה"צ מ"ד, מ"ט].
2. י"א משום בורר לאחר זמן. [מג"א (ט"ו), מ"ב (נ"ה, נ"ח, שעה"צ מ"ד), תו"ש, א"ר].
3. (י"א משום בורר פסולת מתוך האוכל [גר"ז בסידור]).

- ה. מ"ב (נ"ה): ואם נתן קיסמין בפי הכלי שמערה בתוכו כדי שיסתנן היטב בזה אפי' לאלתר אסור אם אינו מפסיק כשמתחילין הניצוצות לירד משם דחשיב כבורר ע"י כלי.
1. אסור לשפוך השומן מן הרוטב ואפי' אם לא יסירם בכף אלא ישפוך בהכלי עצמה דהוה כבורר ביד ולא בכלי וכו"ל מ"מ אסור דהשומן מקרי פסולת לגבי הרוטב אם אינו רוצה לאכול השומן לאלתר ופסולת מתוך האוכל אסור אף אם רוצה לאכול האוכל לאלתר כמש"כ בריש הסימן ואם שפך ביחד עם השומן גם מקצת מן הרוטב שרי [אחרונים].
2. מג"א (ט"ו): ושומן ה"ל בורר פסולת מתוך אוכל ואסור. ואפשר דלא שייך ברירה אלא בדברים המעורבים אבל הכא לחודא קאי.

- ו. רמ"א: מותר להגביה החבית על איזה דבר כדי שיקלח ממנו היין היטב.
1. מ"ב (נ"ו): ואע"פ שעי"ז יורד יין גם מתוך השמרים, אינו חשוב כבורר, כ"ז שאין הניצוצות מתחילין לירד מן השמרים.

יח] סעיף ט"ו - נותנין ביצה במסננת של חרדל לגוון.

- א. מחבר: מסננת שנתן בה חרדל לסננו, מותר ליתן בה ביצה אע"פ שהחלמון יורד למטה עם החרדל והחלבון נשאר למעלה.

1. מ"ב (נ"ז): שנתן בה וכו'. היינו מע"ש **דבשבת אסור לסנן חרדל** ע"י מסגנת משום דהפסולת שבחרדל נשאר למעלה ומיחזי כבורר כיון שאינו אוכלן וכמבואר לקמן בסימן תק"י ס"ג דאפי' ביו"ט אסור לברור.
 2. מג"א (ט"ז): והרמב"ם כתב טבע הבצים שטרפין אותן ונותנים אותן בדברים העכורים שיזככו אותן ויבדילו העב מן הדק.
- ב. מ"ב (נ"ח): **האם החלבון והחלמון חד מין או שני מינים**.
1. הם מין אחד: ט"ז (י"ב), עולת שבת, מג"א (ט"ז).
 - (א) מג"א (ט"ז): אין איסור בורר במין אחד.
 - (ב) ט"ז (י"ב): כאן הוי אוכל מאוכל, ולא אוכל מפסולת.
 2. הם ב' מינים: לבוש, ב"ח.
- (א) בה"ל (ס"ג ד"ה הוי): תרוייהו אינם עומדים לאכילה לעולם דהחלבון נתערב בפסולת החרדל ואין רוצה לאכלה והחלמון יורד למטה לגוון ולא לאכילה ולפיכך אין שייך ע"ז שם בורר **שאינו מתקנם ע"י ברירתו לאכילה לעולם** אבל כשבורר שני מיני אוכלים כ"א מחבירו כדי לאכול כל מין בפני עצמו לאחר זמן הרי שפיר מתקן שניהם ע"י ברירתו ובורר גמור הוא.
3. נ"מ: מסנן כדי לאכול החלמון. ונכון להחמיר.
- יט** סעיף ט"ז - **מים שיש בהם תולעים**.
- א. מחבר: מותר לשתות ע"י מפה בשבת דלא שייך בורר ומשמר אלא במתקן הענין קודם אכילה או שתיה, אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסולת שלא יכנס לתוך פיו, אין זה מעין מלאכה, ומותר. [רא"ש].
- ב. **מצד מלבן**.
1. מ"ב (נ"ט): ומשום מלבן ליכא כיון דליכא לכלוך וכמו שכתב בסימן ש"ב ס"ט וא"כ לדעת האוסרין שם אסור ע"י מפה. מג"א (י"ז).
 - (א) היינו דוקא במים אבל בין ושאר משקין לכו"ע שרי דאין המפה מתלבן ע"י שרייתן ובא"ר כתב להקל אף במים אפי' לדעת האוסרין שם ובמקום הדחק יש להקל כיון שאינו מתכוין לכביסה.
 2. מ"ב (ס'): **והא דאינו אסור משום שמא יסחוט** כיון דאינו נשרה במים רק **דבר מועט** מהבגד כדי הנחת פיו אינו חושש לסוחטו [ב"י ע"ש עוד] ומ"מ יש לזהר שלא ישתה דרך בית יד מכתונת שלו דבזה חיישינן יותר שמא יסחוט שמצטער בלבישתו.
- ג. ט"ז (י"ג), מ"ב (ס"א): אלא במתקן וכו'. וע"כ כשנופל זבוב או ד"א במאכל ומשקה לא יסיר הזבוב בין ביד בין בכלי דהוי בורר פסולת מאוכל **אלא יקח קצת** גם מהמאכל או המשקה עמו ויזרוק. א"ר, פמ"ג.
1. בה"ל: בה"ט הביא דמהריט"ץ מקיל בנופל לתוך המשקה. ובית מאיר דהסכים ג"כ למהריט"ץ וכטעמו המובא בבה"ט [אין דרך ברירה בלח באופן זה], ומ"מ קשה מאד להקל בזה כי כמעט כל האחרונים העתיקו דברי הט"ז להלכה ובפרט דמלתא דאורייתא הוא.
- כ** סעיף י"ז - **מחבץ**.
- א. מחבר: המחבץ **תולדת בורר** הוא.
1. פ' שמוציא חמאה מן החלב. ריב"ש, מציין ברמ"א, בה"ל (המחבץ).
 2. פ' שלוקח חלב ונותן בו קיבה כדי לחבצו, והפריש הקום מן החלב. רמב"ם, מג"א (י"ח), בה"ל (המחבץ).
 3. פ' העושה כמין כלי גמי ונותן הקום בתוכו ומי החלב נוטפין. רש"י, מג"א (י"ח).
 - (א) מ"ב (ס"ב): **כל זה** בכלל מחבץ דהוא תולדת דבורר, ואסור אפי' ע"י נכרי.
 4. מ"ב (ס"ג): תולדת בורר הוא. ומכלל זה המעמיד חלב במקום חם, כדי שתעשה גבינה. [ח"א].
 5. מ"ב (ס"ו): נהגו שלא ליתן שמרים במשקה בשבת כדי להעמידם אע"פ שראוי לשתותו בשבת. והמג"א (י"ד) כתב דזהו תולדת בורר, דע"ז יורדין גם שמרי המשקה עצמו בשולי הכלי והוא דומיא דמחבץ שע"י הקיבה שנותנים בו מתפרד הקום מן החלב.
- ב. מג"א (י"ח), מ"ב (ס"ג): הלוקח הקום **ועושה גבינה** חייב משום בונה. שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשה גוף אחד דומה לבנין [רמב"ם].
- ג. מ"ב (ס"ב): הקולט שומן הצף ע"פ החלב [שקורין סמטענע].
1. גם זה הוא בכלל בורר: ע"כ יזהר שכשיגיע סמוך לחלב יניח קצת עם החלב ואז שרי. וה"ה להיפוך, שיטול קצת מן החלב עם השומן. (א) אבל ליקח השומן בצמצום אסור אפי' דעתו לאכול לאלתר שהרי הוא לוקח בכף.
 2. וכ"ז דוקא כשצריך לאכול בשבת דאל"כ הוי כמכין משבת לחול. ואם א"צ לו רק שחושש שיפסד ויתקלקל מותר לעשות ע"י א"י, כשאינו בורר בצמצום וכנ"ל. דההכנה לחול הוא איסור מדברי סופרים ומותר ע"י א"י במקום פסידא.
- ד. מחבר: לפיכך אע"פ שנותנים שומשמים ואגוזים לדבש, לא יחבצם בידו.
1. מ"ב (ס"ד): לפיכך וכו'. משמע מזה דהאיסור הוא משום בורר ולפ"ז אם דעתו לאכול לאלתר שרי לחבץ בידו. (א) וע"י במג"א (י"ט) שהביא מהתוספתא ראייה דאיסורו הוא משום לש, ולפ"ז אפי' דעתו לאכול לאלתר אסור.
 2. מ"ב (ס"ה): אע"פ שנותנים וכו'. ר"ל אע"פ שמותר ליתן.
 3. מ"ב (ס"ו): לא יחבצם בידו. ר"ל לא יקבצם בידו להפריד אותם מן הדבש.
- (א) ובתוספתא איתא אבל מחבץ הוא מעשה קדירה ואוכל ור"ל להפריד בכף מאכל עבה מן הרוטב דמותר משום דדרך אכילה הוא בכך.

4. **בה"ל** (שנותנין): לשון התוספתא [שהובא במג"א (י"ט)] נותנים מים לתוך קמח קלי ובלבד שלא יגבל נותנים שומשמין ואגוזים לדבש ובלבד שלא יגבל. והנכון, דהאי ברייתא אתיא כר' יוסי בר' יהודה ומש"כ שלא יגבל היינו שלא יגבל הרבה כ"א מעט מעט כדאיתא בגמ' קנ"ו דלרבי הנתינת מים לתוך הקמח אסור. לפ"ז מה שסיים הברייתא נותנים שומשמין וכו' ג"כ אתיא כריב"י. לפ"ז הרמב"ם שהעתיק דין זה אזיל לשיטתו דפסק כריב"י דנותנין מים למורסן וע"כ דעל נתינת מים אין איסור משום לש. אבל להפוסקים דפוסקים כרבי גם הנתינת שומשמין ואגוזים לדבש אסור משום לש, וא"כ לדעת הי"א המובא בס' שכ"א ובס' שכ"ד גם בהנתינה יש איסור.

כא] זורה.

א. **רמ"א** (סעי' י"ז): הרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק, חייב משום זורה.

1. **מ"ב** (ס"ז): ולא ראינו מי שחושש לזה כיון דאינו מתכוין לכך, וכ"ש דאין זה דרך זורה [רע"א]. ועיין בבה"ל.
2. **מ"ב** (ס"ח): זורה. וזורה את התבואה ברחת לרוח הוא אחד מל"ט אבות מלאכות.

ב. **בה"ל**: שופך מים מועטים מצלוחית דרך חלון והרוח מפזר הטיפות א' פונה לכאן וא' פונה לכאן אי חייב משום זורה.
1. **רע"א**: מצדד הרבה להקל.

- א) שהפוסקים השמיט הירושלמי, ש"מ דס"ל דמלאכת זורה הוא כעין בורר, דמברר פסולת מתוך אוכל, משא"כ אם כולו פסולת.
ב) להרמ"א י"ל: כמו דאין דישה ומעמר אלא בגידולי קרקע, ה"ה בזורה. ודוקא ברוק יש להחמיר, כיון אדם נקרא ג"ק, משא"כ מים.
ג) ועוד דלא ניהא ליה ופסיק רישא דלא ניהא ליה יש מתירים ע"ש. [שיטת הערוך].
2. **ובאלפי מנשה** פי' הירושלמי דהוא במעביר ד' אמות ברה"ר ע"י הרוח, והוא ע"ד דוגמא פי' דכמו בזורה אף דהרוח הוא מסייעתו אפי' הכי חייב, כן ברוקק דהעברתו ע"י הרוח ג"כ חייב. **והוא נכון**.

כב] סוף סימן שכ"א - קליפות.

א. **רמ"א**: אסור לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכול לאלתר, שרי.

1. **מג"א** (ל'), **מ"ב** (פ"ג): אסור לקלוף. **משום בורר**.
- א) **מ"ב** (פ"ג): לקלוף וכו'. משום בורר וכשם שבבורר מקלינן לעיל כשבורר אוכל מן הפסולת והוא סמוך לסעודה כן ה"ה בזה.
2. **מ"ב** (פ"ד): **וה"ה תפוחים** [מג"א (ל')] ואגוזים ושקדים וכיוצא בזה.
- א) **שעה"צ** (צ"ז): והפמ"ג כתב צ"ע, דקליפות התפוחים רוב העולם אוכלים אותו כך בלא דוחק, ואם כן אף להניח יש לומר דשרי.
3. **בה"ל** (לאלתר): אבל בכלי, אפי' לאלתר אסור. כמו דכותש במכתשת, דהוא בכלי חשיבא.

ב. **בה"ל** (לקלוף): כיון דקולף בכלל בורר הוא ליתסר אפי' לאכול לאלתר. י"ל **דכיון דא"א בענין אחר ודרך אכילתו בכך לא מקרי פסולת מתוך אוכל** שאינו אלא לאכול התוך וכל שהוא לאלתר שרי אבל להניח אסור דלא עדיף מאוכל מתוך פסולת [מאמר מרדכי].

1. ודעת **הרמב"ם**: דקולף פטור משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה **לא הוי ע"ז שם מלאכה כלל**, ואפי' בדעתו לאכול לאחר זמן.

ג. **מ"ב** (פ"ד): ואם פותח פלוימי"ן וזורק הגרעינים הקשים להניח לאחר זמן הוי בורר ובתפוחים כה"ג י"ל ג"כ דאסור אבל מיד לפה שרי ליתן ואפשר אף לאותה סעודה שרי [פמ"ג].

1. **שעה"צ** (צ"ח): וכנ"ל בס' שי"ט סט"ז, כן כתב הפמ"ג. ולא אבין ראיתו לעניות דעתי, ועי' סי' שי"ט בס"ד בה"ל ד"ה הבורר.